

**COVID-19 SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE İDARİ PERSONELLERİNİN İNTERNET
KULLANIM PRATİKLERİ: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİNDE
NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Zehra ÖZKEÇECİ*-Ruhi Can ALKIN**

Öz

COVID-19 pandemisiyle birlikte kapanmalar ve yasaklar, bireylerin internet kullanımlarını hem gündelik yaşam hem de iş yaşamlarında önemli bir noktaya taşımıştır. Bu makalede, Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görevli idari personellerin pandemi sürecinde, gündelik yaşamlarındaki ve iş yaşamlarındaki internet kullanım pratikleri araştırılmıştır. Uzaktan çalışma süreçleriyle birlikte ortaya çıkan avantaj ve dezavantajlar nitel bir saha araştırması ile keşfedilmeye çalışılmıştır. Bireyler, uzaktan ve hibrit çalışma sürecinde, işlerinin gereği olarak internette çok daha fazla zaman geçirmek, pandemi öncesinde kullanmadıkları bazı uygulamaları kullanmak durumunda kalmışlardır. Üniversitenin idari birimlerinde görevli 18 katılımcı ile gerçekleştirilen nitel görüşmeler aracılığı ile toplanan saha verileri üzerinden tematik analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analiz neticesinde, idari personellerin pandemi sürecindeki internet kullanımlarını çoğunlukla mobil telefon üzerinden gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bu dönemde en çok kullanılan mobil uygulamaların yemek ve alışveriş uygulamaları olduğu, aile üyeleri ve sosyal çevre ile çevrimiçi görüşmelerin rutin haline geldiği görülmüştür. Öte yandan, internet aracılığıyla uzaktan çalışmanın virüse yakalanma riskini azaltması nedeniyle büyük bir avantaj, ev ve iş yaşamının sınırlarını ortadan kaldırması dolayısıyla ise bir dezavantaj olarak algılandığı bulgulanmıştır. Bu makale ile Türkçe literatürde ilk kez, pandemiyle birlikte üniversite idari personellerinin eve kapanma ve uzaktan çalışmaya bağlı internet kullanım pratikleri keşfedilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: COVID-19 pandemisi, İnternet kullanımı, Uzaktan çalışma, İdari personel, Çevrimiçi.

Internet Usage Practices of University Administrative Staff During the COVID-19 Process: A Qualitative Research in the Example of Necmettin Erbakan University

Abstract

With the COVID-19 pandemic, lockdowns and bans have made the usage of the internet an important status in terms of daily life and business life of individuals. In this article, the internet usage practices of the administrative staff, who are working at Necmettin Erbakan University, in their daily lives and working lives during pandemic process have been searched. Advantages and disadvantages appear with remote working process have been attempted to be discovered through a qualitative fieldwork. Within the process of remote and hybrid working, individuals had to spend much more time on the internet and use some of the applications and contents, which they had not used before pandemic, as the requirement of their jobs. Thematic analysis was maintained on the field data collected by means of qualitative interviews applied on 18 participants working in the administrative units of the university. In consequence of this analysis, it was detected that the internet usage of administrative staff during pandemic process mostly realized through mobile phones. It was observed that mostly used mobile applications were food and shopping applications, and online chats with the family members and social environment became a routine. On the other hand, it was discovered that remote working through the internet was perceived as an advantage in terms of reducing the risk of infection, and a disadvantage because of disappearing the boundaries between domestic life and working life. The article is the first study in Turkish literature in which the Internet usage practices of university administrative personnel based on pandemic-caused lockdown and remote working are attempted to be discovered.

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Sinema ve Televizyon Ana Sanat Dalı, zehra_ozkececi@yahoo.de, <https://orcid.org/0000-0002-4822-6899>

** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Kurumlar Sosyolojisi Ana Bilim Dalı, ruhicanalkin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8608-4043>

Keywords: COVID-19 pandemic, Internet usage, Remote working, Administrative staff, Online.

1. Giriş

COVID-19 Yeni Tip Koronavirüs salgını,2020 yılının ilk aylarından itibaren küresel bir pandemi hâline gelmiştir. Birçok canlıda görülen bu virüs salgını, insanlar arasında solunum ve temas yoluyla bulaşarak ölümcül sonuçlar doğurması sebebiyle fiziki mesafelerin yeniden tasarlandığı, fiziksel temasın en aza indirilmeye çalışıldığı farklı bir sosyoekonomik yaşamı beraberinde getirmiştir. Bu durum, doğrudan ve dolaylı olarak milenyumun takip eden 21. yüzyılın ilk yıllarında insan yaşamında ağırlığını her geçen gün artıran internet kullanımına dair yeni gelişmeleri, alışkanlıkları ve tutumları da farklı bir boyuta taşımıştır. Eğitim-çalışma yaşamı, aile-akraba ziyaretleri, eğitici-öğretici aktiviteler, beslenme ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları pandemi sebebiyle daha fazla çevrimiçi (online) platformlara taşınmıştır.

Mart 2020-Eylül 2021 döneminde dünyadaki birçok üniversitedeki eğitim çevrimiçi bir şekilde yürütülmüştür. Aradan geçen süre içerisinde hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin uzaktan eğitime dair algı, beklenti ve tutumlarını içeren birçok akademik çalışma yapılmıştır. Zira eğitimin çevrimiçi olması dolayısıyla internet kullanım pratiği gerektirmesi, öğrencilerin ve akademisyenlerin bu konuda yeni tecrübeler edinmesine ve geliştirmesine yol açmıştır.

Konu ile alakalı öğrenci ve akademisyen odaklı çalışmalar yapılmasına rağmen, idari personellerin internet kullanım pratiklerine ilişkin Türkçe literatürde herhangi bir çalışma henüz ortaya konulmamıştır. Literatürdeki bu eksiklikten hareketle, bu çalışmada üniversitelerde görevli idari personellerin internet kullanım pratiklerinde meydana gelen değişim ve dönüşümlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Makalenin ele aldığı konu ve örneklem grubu itibarıyla Türkçe literatürde bir ilki temsil ettiği söylenebilir. Zira bu çalışma vesilesiyle, uzaktan eğitime dahil olan akademik personellerden farklı olarak, dönüşümlü mesai uygulamaları ile pandemi sürecinde iş yerine gitme zorunluluğu olan idari personellerin hem evden çalışırken hem de iş yerindeki internet kullanım pratiklerine ilk defa ışık tutulmuştur. Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin farklı birimlerinde görev yapan 18 idari personelle gerçekleştirilen nitel görüşmeler ile hem çalışma sürecinde hem de iş dışı gündelik hayatta, özellikle kapanma ve esnek/uzaktan çalışma dönemindeki internet kullanım pratiklerine dair bazı ana temalara ulaşılmıştır. Fenomenolojik deseninin esas alındığı bu nitel çalışmada, örneklemin internet kullanım pratiklerine dair sayısal analizlerden ziyade, bu pratiklere yüklenen anlamlar ve pandemi sonrasında internet kullanımının katılımcılar nezdindeki algıları keşfedilmeye çalışılmıştır.

2. COVID-19 Salgını ve Gündelik Yaşamın Dijitalleşmesindeki Artış

Çin'in Wuhan Eyaleti'nde ortaya çıkan COVID-19 salgını, yarattığı hastalık ve ölüm korkusunun yanı sıra 21. yüzyıl dünyasında dijital bir yaşam tasarımı zorunlu kılmıştır. COVID-19 öncesinde insanların sosyoekonomik ve boş zaman aktivitelerinde işlevsel olan, bireysel tercihe bağlı olarak kullanılan dijital ortamlar, COVID-19 pandemisiyle birlikte bireysel ve toplumsal yaşamda bir

zorunluluk hâline gelmiştir (Fuchs, 2021). Zira henüz etkisi kanıtlanmış bir aşısı ve/ya ilacı olmayan, insani etkileşimle bulaşan bu hastalığı önlemenin yolu, insani etkileşimi en aza indirmek olarak formüle edilmiştir. Bu sebeple dünyanın hemen her ülkesinde kamu otoriteleri tarafından sokağa çıkma ve toplu etkinlik yasakları uygulanmıştır (Onyeaka vd., 2021). Bu yasaklara eklenen maske, mesafe ve hijyen üçlüsü de insanların yaşamını oldukça zorlaştırmıştır.

Boş zaman, ekonomi ve eğitim yaşamına ilişkin yasaklar ile kapanmalar insanların toplu olarak bir araya gelmesinin önüne geçmeyi hedefleyen diğer uygulamalar, insanlar arası ilişkileri “dijitalleşme” kanallarına doğru sevk eden, hızlandıran, yoğunlaştıran ve bir süre alternatifsiz kılan gelişmeler olarak karşımıza çıkmıştır. Sergi, konser, söyleşi, tiyatro gibi bazı kültürel etkinlikler dijital ortamlarda gerçekleştirilmiş (Kaya-Deniz, 2020; Ece, 2020), insanların kafelerde ya da her zamanki diğer gündelik buluşma yerlerinde bir araya gelmeleri yasaklanmış, bu sebeple yalnızlık ve izolasyonun yarattığı durumu hafifletmek adına çevrimiçi buluşmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Rabe, 2021). Diğer yandan, salgın öncesinde örneklerine rastlanan akademik kongrelere çevrimiçi katılım durumu salgın sonrasında bir kural haline gelmiş ve pandemiyle birlikte birçok çevrimiçi kongre düzenlenmiş, yeni akademik birliktelikler ortaya çıkmıştır (Cucinotta vd. 2021).

Pandemi ile birlikte ortaya çıkan uzaktan eğitim, dijitalleşmenin en fazla gözlendiği alanlardan biridir. Türkiye’de 16 Mart 2020’de eğitim-öğretime bir hafta ara verileceğinin ve 23 Mart 2020 itibarıyla uzaktan eğitime geçileceğinin açıklanmasının ardından, her seviyede eğitimin sürmesi adına dijital sınıflar oluşturulmaya başlanmış, öğrenciler ve öğretmenler “uzaktan eğitim” ile tanışmışlardır (Kırmızıgül, 2020, s. 284). Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda Eğitim Bilişim Ağı (EBA) TV bu işlevi yerine getirirken, yükseköğretim kurumlarında dersler çeşitli yazılımlar aracılığı ile senkron ya da asenkron olarak işlenmiştir. Bu yolla, bilgi çağı olarak nitelenen bir dönemde eğitim sürecinin salgından en az seviyede etkilenmesi hedeflenmiş aynı zamanda virüsün öğrenciler arasında ve sonrasında toplum içerisinde yayılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır (Daşcı-Sönmez & Cemaloğlu, 2021).

Zaman ve mekândan bağımsız olarak etkileşimli bilgi alışverişinin sağlandığı ve son yıllarda sosyal medyanın da dâhil olduğu internet teknolojisi, pandeminin yarattığı kapanmada bireyler ve kurumlar açısından hayati bir öneme sahip olmuştur (Reglitz, 2020). Sosyoekonomik işlevine ve bilgi toplumu içerisindeki önemine ek olarak sosyal izolasyon amaçlı “uzaktan etkileşim” interneti alternatifi olmayan bir pozisyona taşımıştır. Bu durum bireylerin internet kullanım alışkanlıklarında ve pratiklerinde değişiklikler meydana getirmiştir.

3. Pandemi Döneminde Çalışma Hayatı ve İnternet Kullanımı

COVID-19 salgınına bağlı olarak yaşanan kapanmalar bireylerin yalnızca eğitim hayatını ya da gündelik yaşamını değil aynı zamanda çalışma pratiklerini de derinden etkilemiştir. Tıpkı eğitim kurumlarında kapalı alanlarda birçok insanın aynı anda bulunmasının yaratacağı bulaş riski gibi özellikle beyaz yakalı çalışanların dâhil olduğu kapalı ofis ortamlarının da aynı riski taşıması, internet yoluyla uzaktan ve izole edilmiş çalışma pratiklerini beraberinde getirmiştir. Hibrit çalışma olarak adlandırılan iş pratiği özellikle ofis çalışanları açısından deneyimlenen bir süreç olmuştur. Hibrit çalışma personellerin dönüşümlü olarak işe geldiği ve bir çalışanın haftanın belli günlerinde evden internet aracılığı ile belli günlerinde de iş yerinde çalışmasını nitelendirmektedir (IGI Global Dictionary, 2021). Hibrit çalışmanın pandemi boyunca işlevsellik kazandığı durumlardan biri de çalışanlardan bir kısmının dönüşümlü olarak belli günlerde evden çalışırken aynı günde işyerinde çok daha az sayıda çalışanın olması ve bu yolla hem evden hem de iş yerinde çalışan personelin virüs kapma riskinin asgariye indirilmiş olmasıdır.

Pandemi boyunca hem dünyada hem de Türkiye'deki internet kullanımında gözlenen artışın sebeplerinden birinin de hibrit ve uzaktan çalışma pratiği olduğu söylenebilir. Gerek iş yerinde çalışanların evde çalışanlarla gerekse evde çalışanların kendi aralarında ya da iş yerinde çalışanlarla irtibatında bunun yanı sıra işin muhatabı kurumlarla ya da bireylerle kurulan irtibatla internet önemli bir konuma sahiptir. Görüntülü konuşmalar, grup yazışmaları, işle ilgili evrakların dijital ortamda paylaşımı vb. pratikler uzaktan ve hibrit çalışmadaki yoğun internet kullanım pratikleri arasındadır (Al-Habaibeh, vd. 2021).

Dünya Çalışma Örgütü ILO (International Labour Organization) tarafından Temmuz 2020'de yayınlanan "Teleworking During the COVID-19 Pandemic and Beyond" başlıklı rapor hem mevcut evden internet yoluyla çalışma verilerini ortaya koymakta hem de geleceği ilişkin bir değerlendirme sunmaktadır. Buna göre, küresel salgını takiben Avrupa'da evden çalışma oranı yüzde 40'a yükselmiştir (ILO, 2020).

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İnsan Kaynakları Araştırma Merkezi'nin Aralık 2020 tarihli raporuna göre, uzaktan internet aracılı çalışmanın yarattığı sorunların başında evdeki sorumlulukların artması ve bunun bireyler üzerinde yarattığı stres gelmektedir. Rapora göre, kadın katılımcıların %60'ı, erkek katılımcıların ise %42'si ev ve iş yerinin internet kanalıyla bir araya gelmesi sonucu bahsi geçen sorumluluk artışı ve stresi deneyimlemektedir (İnkAM, 2020). Benzer şekilde Atay ve Gerçek'in (2021) kadın akademisyenler üzerine yürüttüğü nitel çalışmada bahsi geçen grubun kapanmaya bağlı olarak tecrübe ettikleri uzaktan eğitim ve çalışma pratikleri iş-yaşam çatışması kavramıyla ele alınmıştır. İş yaşamı ve iş dışı yaşam arasındaki fiziki ayrılığın kalkması, diğer bir ifadeyle evde internet ortamı üzerinden çalışma durumu katılımcıları işinin gereklilikleri ile ev yaşamındaki sorumluluklar arasında gelgitler yaşamasına neden olmuştur (Atay & Gerçek, 2021). Bu da bahsi geçen üniversite çalışanları açısından toplumsal cinsiyet konusunun da dâhil edilebileceği bir rol çatışması yaratmaktadır.

4. Araştırmanın Metodolojisi

4.1. Nitel Metodolojinin Tercih Gerekçesi

Nitel metodoloji hem araştırılan grupların hem de araştırmacının ait olduğu toplumsal gerçeklikten bağımsız olmayacağını var saymakta (Denzin & Lincoln, 2005), araştırma konusu ile örneklem ve araştırmacı arasında kurulacak yorum ve bağlama dayalı ilişkiyi keşfetmeye çalışmaktadır (Fink, 2000). Bu çalışma özelinde nitel metodolojinin tercih sebebi idari personelin pandemi sürecinde sayılara bağlı internet kullanım sıklığını “ölçmek” değil interneti hangi zorunlu ya da isteğe bağlı amaçlarla kullandığını, pandemiden önce ve pandemi sürecinde internet kullanımında meydana gelen değişimlerin sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarını ve son olarak pandemi bittiği takdirde internet kullanım pratiklerinde ne gibi değişimler meydana geleceğini öngördüklerini “anlamak” ve “keşfetmek”tir. Nicel ve nitel yaklaşım ve tekniklerin karşılaştırması yapılırken neredeyse bir genel kabul halini almış olan nicel araştırmanın ölçmek, nitel araştırmanın anlamak üzerine kurulu olması (Cleland, 2015; vd.), bu noktada hatırlanabilir. Buradan hareketle, örneklemin internet kullanım pratikleri ile ilgili sunacağı verilerin nitel araştırma geleneği içerisindeki üç temel veri tipini içermesi hedeflenmiştir: Bunlar çevreyle ilgili, süreçle ilgili ve algılara ilişkin verileridir (Le Compte & Goetz, 1985’ten akt. Yıldırım & Şimşek, 2011).

4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

COVID-19 pandemisi döneminde üniversitelerdeki idari personelin internet kullanım pratiklerine dair Türkçe literatürde herhangi bir çalışma yapılmamış olması araştırmanın önemini ve özgün boyutunu ortaya koymaktadır. Türkçe literatürde öğretmenlerin, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin pandemi dönemindeki internet kullanımına dair birçok çalışma mevcutken, eğitim süreçlerinin muhatabı ve bir açıdan parçası konumundaki üniversite idari personellerin pandemiye bağlı kapanmada internet kullanım pratiklerinin henüz araştırılmamış olması bir literatür boşluğu olarak tanımlanmıştır. Bu boşluğu doldurmak adına çalışmaya dâhil edilen örneklem grubuyla nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

4.3. Araştırma Deseni

Üniversite idari personellerinin pandeminin etkisi altındaki internet kullanım pratiklerine ve bu pratiklere yükledikleri anlama odaklanan bu nitel çalışmada, fenomenolojik araştırma deseni esas alınmıştır. Fenomenolojinin, bir toplumsal sürece ve o sürecin değişkenlerine, çıktıklarına ve tecrübelerine yönelik anlamlandırma aşamalarını içermesi (van Manen, 2007) ve bu aşamaların hem araştırma grubu hem de araştırmacı nezdindeki karşılıklarına odaklanması (Patton, 2014), bu çalışmada fenomenolojik desenin tercih edilmesindeki en temel gerekçedir. Buna ek olarak, pandemi döneminde eğitim öğretimin ve üniversitelerdeki diğer idari işleyişin temelde internet teknolojileri aracılığıyla sürdürülmesi dolayısıyla araştırmacılar nezdinde “pandemi ve internet kullanımı” olgusuna dair

oluştugu varsayılan aşinalığı, araştırma örnekleminin gözünden daha detaylı bir anlamlandırma ile ortaya koymak adına (Yıldırım & Şimşek, 2011) bu desenin tercih edildiği belirtilmelidir.

4.4. Temel Araştırma Soruları

Araştırmanın yukarıda belirtilen amacından ve arka planındaki fenomenolojik yaklaşımından hareketle aşağıdaki temel araştırma sorularına cevap aranmış ve bulgu/yorum bölümü bu soruların cevaplarından yola çıkılarak ortaya konulmuştur:

1) COVID-19 kapanmasına bağlı olarak üniversite idari personelinin gündelik yaşamında internet kullanımı ne şekilde dönüşüme uğramıştır?

2) Üniversite idari personelinin iş yaşamında internet kullanım pratikleri ne şekilde dönüşüme uğramıştır ve bu dönüşüme etki eden temel araçlar/süreçler neler olmuştur? Üniversite personelleri bu dönüşümü gündelik yaşamı açısından ne şekilde anlamlandırmaktadır?

3) Üniversite idari personelinin pandemi sona erdikten sonra çevrimiçi uzaktan çalışmaya yönelik düşünceleri ve internet kullanım sıklığının değişimine dair algı ve öngörüler nelerdir?

4.5. Araştırma Örneklemi ve Yarı-Yapılandırılmış Nitel Görüşmeler

Pandemi döneminde bir meslek grubunun internet kullanım pratiklerini nitel bir perspektifle keşfetmeyi amaçlayan bu araştırmanın örneklemini: Necmettin Erbakan Üniversitesi'ne bağlı idari ve akademik birimlerde görevli beşi kadın on üçü erkek olmak üzere 18 idari personel oluşturmaktadır. Yaş, cinsiyet, çalışılan birim ve diğer bazı değişkenleri içeren **Katılımcı Profil Bilgileri** tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcı profil bilgileri

Takma İsim	Çalıştığı Birim	Yaş	Eğitim	Cinsiyet	Medeni Durum	İnternet Kullanımı (Günlük Saat)
Burak Z.	İdari Mali İşler Daire Başkanlığı	40	Yüksek Lisans	E	Bekâr	10
Ata T.	Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	34	Lisans	E	Evli	6
Zeki Z.	Strateji Daire Başkanlığı	47	Lisans	E	Bekâr	8
Emre T.	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	39	Yüksek Lisans	E	Evli	12
Tarık T.	Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü	26	Yüksek Lisans	E	Bekâr	11
Hakkı R.	Bilimsel Yayınlar Koordinatörlüğü	30	Lisans	E	Evli	10
Olca Z.	Genel Sekreterlik	32	Lisans	E	Evli	2

Serpil P.	Dış İlişkiler Genel Koordinatörlüğü	30	Lisans	K	Bekâr	7
Mine T.	Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü	28	Lisans	K	Bekâr	13
Berkan I.	Dış İlişkiler Genel Koordinatörlüğü	33	Yüksek Lisans	E	Evli	7
Cihan S.	İletişim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	42	Lisans	E	Evli	14
Seda N.	Genel Sekreterlik	46	Lisans	K	Evli	3
Efe E.	Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	41	Yüksek Lisans	E	Evli	3
Utku F.	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	30	Lisans	E	Evli	11
Semiha Y.	Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi.	35	Lisans	K	Evli	7
Alev R.	Yapı İşleri Daire Başkanlığı	32	Yüksek Lisans	K	Bekâr	8
Evren E.	Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	30	Yüksek Lisans	E	Evli	5
Sefa U.	Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı	32	Lisans	E	Evli	8

Çalışmada nitel araştırmalara esas teşkil eden amaçlı örneklem tekniği (Grix, 2010'dan akt. Baltacı, 2018) tercih edilmiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görevli tüm idari personel araştırmannın evrenini temsil ederken, farklı birimlerde idari personel olarak görev yürüten ve araştırma amacına uygun olarak internet kullanım pratiklerinde dönüşüm meydana geldiği öngörülen 18 katılımcı araştırmannın örneklemini oluşturmaktadır. Bu katılımcılardan Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 14.01.2022 tarihli toplantısında aldığı 2022/14 sayılı etik kurulu iznine (Ek.1) istinaden yapılan bire bir yarı yapılandırılmış nitel görüşmeler aracılığıyla saha verileri toplanmıştır. Örnekleme dâhil edilecek katılımcılara ulaşmak adına nitel araştırmalarda referans yoluyla bir sonraki katılımcılara ulaşmayı ifade eden kartopu örneklem metodu (Flick, 2014) tercih edilmiştir. Bu örneklem metodunun temel tercih gerekçesi literatürde sıklıkla üzerinde durulan araştırma konusunun hassas bir arka plana sahip olması ya da araştırma örnekleminde ulaşmada zorluk çekilmesi (Noy, 2008) değildir. Zira internet kullanım pratikleri günümüzde hemen her insanın dahil olduğu süreçlerdir ve üniversitelerin idari personelleri de ne marjinal ne de ulaşılması güç sosyal gruplar arasındadır. Bu sebeple, kartopu örneklemin asıl tercih gerekçesi katılımcıların sonraki diğer potansiyel katılımcılara ulaşmada araştırmacılara referans olması ve bu yolla veri toplanacak bireylerde araştırmayla alakalı daha fazla güven tesis etmek (Biernacki & Waldorf, 1981), ayrıca daha kısa sürede daha fazla katılımcıya ulaşabilmektir. Nitekim mevcut çalışmada katılımcı referansları aracılığı ile veri toplama aşaması idari birimlere yapılan dört farklı gündeki ziyaretle tamamlanmıştır. Araştırmannın

verileri, 15-26 Ocak 2022 tarihleri arasında Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi ile Rektörlüğün Meram'daki yerleşkesine yapılan dört farklı gündeki ziyaretler sonucunda toplanmıştır. Bu ziyaretlerin her birinde çalışmanın her iki araştırmacısının da bulunması, yani aynı anda birden fazla katılımcıdan veri toplanması, saha araştırmasının hızlı bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamıştır. Örneklem grubunda ulaşılan ilk katılımcı bu çalışmanın araştırmacılarından birinin görev yaptığı fakülte'deki idari personellerden biridir. Bu personelin yönlendirmesi ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı idari birimlerdeki potansiyel katılımcılarla irtibat sağlanmış ve nitel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada daha zengin veri ve bulgulara ulaşmak adına üniversitenin farklı birimlerinde görevli idari personele ulaşılmaya çalışılmıştır. Aynı birimde görevli personele ulaşılan durumlarda ise kartopu örneklem metodunun etkisi ve yönlendiriciliği mevcuttur. Netice itibarıyla 12 farklı idari birimdeki personel 18 kişilik araştırma örneklemi oluşturmuştur. On sekizinci katılımcı ile gerçekleştirilen nitel görüşme sonrası verilerin sıklıkla tekrar ettiği gözlenmiş ve veri doyumuna ulaşıldığı tespit edilerek nitel görüşmeler sonlandırılmıştır.

Nitel görüşmeler katılımcılara etik kurul izni sunulmasının ve rıza formunda belirtilmiş olan birtakım hassasiyetlerin (katılımcının istediği an görüşmeye ara verebileceği ya da görüşmeyi sonlandırabileceği, vb.) hatırlatılmasından sonra başlatılmış ve sonlandırılmıştır. Ulaşılan 18 katılımcının tamamı ile görüşmeler sağlıklı bir şekilde tamamlanmıştır. En uzun görüşme, bir saat on yedi dakika, en kısa görüşme ise on beş dakika sürmüştür.

Çalışmada, standartlaştırılmış sorulara ek olarak görüşmenin gidişatına göre araştırmacıya konuyla alakalı ek sorular sorma fırsatı veren yarı yapılandırılmış nitel görüşme tekniği (Flick, 2014) tercih edilmiştir. Araştırma konusunun ilk defa ilgili araştırma örneklemini özelinde incelenmesi de daha derinlemesine yanıtlar için sondaj sorular sorma imkânı veren yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin (Pişkin & Öner, 1999) tercih sebeplerinden biridir.

Tüm katılımcıların bilgisi ve rızasına bağlı olarak araştırmacıların mobil telefonları aracılığıyla görüşmelerin ses kaydı alınmış ve bu kayıtlar görüşme biter bitmez araştırmacıların şahsi Google Drive hesapları üzerinden şifreli bilgisayarına aktarılmıştır. Sonrasında ise ses kayıtları yazılı döküm haline getirilerek araştırmanın yazılı ham verileri hazır hale getirilmiştir.

4.6. Veri Analizi

Yukarıdaki temalar ve nitel görüşmeler esnasında ortaya çıkan diğer alt temalardan hareketle araştırmanın veri analizi metnin parçalara ayrılması ve düzenlenerek kelimelere anlam yüklenmesi sürecini ifade eden kodlama tekniği (Creswell & Creswell, 2010) esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Genelde görüşme sorularından alınan cevapların sınıflandırılması neticesinde dikkat çeken ortak kodlar ve bu kodların araştırma konusuyla olan bağlantısını içeren kısa ifadeler farklı bir Word dosyası üzerinde yapılan kodlamalarla bir araya getirilmiştir. Temalara bağlı olarak, önceden hazırlanan kodlara ek olarak nitel görüşmelerde ortaya çıkan bazı temel kodlar da veri analizine dâhil edilmiştir.

Kodlamalar kelime, cümle, ifade ve örnekler üzerinden şekillendirilmiştir. Katılımcıların ilgili temaya dair en fazla üzerinde durduğu ifadeler, o temanın ana kodları olarak tespit edilmiştir. Bu kodlamaların tamamlanmasının ardından nitel araştırma pratiğindeki en temel analiz biçimlerinden biri olan tematik analiz tekniği uygulanmıştır. Verilerin kodlanması ve sınıflandırılması sonrası tematik analizin yapıldığı üç ana, yedi alt tema oluşturulmuştur. Bu temaların yorum ve bulguları içeren bölümlerinde tematik analiz metoduna içkin olarak katılımcıların tekrar eden kelime ve ifadelerinin ötesinde araştırmacının araştırma konusu ve sorularıyla alakalı doğrudan ve dolaylı yorumlarına (Guest vd., 2012) yer verilmiştir.

4.7. Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Araştırmanın geçerliği, güvenilirliği ve etik arka planına dair bazı sosyal bilimsel hassasiyetler göz önünde bulundurulmuştur. Bunlardan *birincisi*, araştırmanın güvenilirliği sağlamaya yönelik uzman incelemesine (peer-debriefing) başvurulmasıdır (Başkale, 2016). İlk etapta çalışmanın her iki yazarı da görüşme transkriptlerini birlikte okumuş, katılımcı ifadelerini araştırma sorularından hareketle oluşan ya da oluşması muhtemel temalarla eşleştirmiştir. Sonrasında ise, nitel araştırma teorisine vakıf ve nitel saha araştırması tecrübesi olan bir uzmanla aynı işlem gerçekleştirilmiştir. İlgili uzmanın da farklı temalara ilişkin verilere dair yorumunda, araştırmacıların veri yorumuyla benzer bir çerçeveye sunduğu görülmüştür. *İkinci* olarak, alan araştırmalarının bir gerekliliği olarak çalışmada pilot bir inceleme (Schreiber, 2008) gerçekleştirilmiştir. Bir idari personel ile pilot çalışma niteliğinde görüşme gerçekleştirilmiş, soruların sağlıklı bir şekilde işleyip işlemediği gözlemlenmiştir. Diğer yandan araştırmanın geçerliğini sağlamak adına nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan katılımcı teyidi (member checking) tekniği (Candela, 2019) devreye sokulmuştur. Metnin son hâline getirilmesini takiben örneklem grubundaki iki katılımcıya çalışmanın analiz bölümünde kullanılan şahsi ifadeleri ilgili temalar bağlamında okutulmuş ve kullandıkları ifadelerle analiz ve yorum bölümünün tutarlı olup olmadığı teyit ettirilmiştir. Son olarak, araştırmada bir takım etik hassasiyetler de gözetilmiştir. Öncelikle, yukarıda da belirtildiği üzere, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 14.01.2022 tarihli toplantısında aldığı 2022/14 sayılı etik kurulu iznine bağlı olarak katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler esnasında araştırma etiği açısından elzem denebilecek birtakım noktalar göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar arasında, katılımcı gizliliğini (participant anonymity) koruma amacıyla takma ad (pseudonym) verme (Ogden, 2008), görüşme esnasında araştırmacının çalışma konusu hakkında algıladığı gerçeklik lehine katılımcıları yönlendirecek ifadelerden kaçınma ve katılımcı ile duygusallığa varmayan yakınlık kurma (Karasar, 2007), verilerin analiz ve yorumunda benzer bir manipülasyondan kaçınma (Bloor & Wood, 2006) gibi teknikler ve hassasiyetler göz önünde bulundurularak nitel görüşmeler ve analiz-bulgu bölümü tamamlanmıştır.

5. İdari Personellerin İnternet Kullanım Pratikleri

5.1. İdari Personellerin İnternete Erişim Kanalları: Mobil Telefonunun Baskınlığı ve Çeşitlenen Dijital Aktiviteler

Pandemide Mobil Telefon Kullanımının Artışı

Necmettin Erbakan Üniversitesi'ndeki idari personellerin COVID-19 pandemisi süreciyle birlikte internet kullanım pratiklerinde ilk dikkat çeken noktalardan biri mobil telefon kullanımının bilgisayar ve tablet kullanımına baskın geldiğidir. Araştırma örneklemini "Daha çok telefonda mı yoksa bilgisayar/tabletten mi internete bağlanıyorsunuz?" sorusuna verdiği cevaplarında, internet kullanımının, özellikle iş dışı zamandaki internet erişimlerinin, cep telefonları aracılığıyla gerçekleştiğini bildirmiştir. Cep telefonunun baskınlığını açıkça ifade eden 6 katılımcı mevcuttur.

"Birkaç yıl önce evde bilgisayarı daha yoğun kullanıyordum internet için. Ama şimdi telefonda her şeyi yapabildiğim için telefonu daha çok kullanıyorum. Eve gittiğim zaman bilgisayarı açmıyorum" (Ata T.).

"En fazla telefonda internete giriyorum... Sosyal medya, mesajlaşma, haber, bazen müzik için... Bilgisayarı iş yerinde işle ilgili kullanıyorum" (Olca Z.).

"İnternete daha çok telefonda bağlanıyorum. Sabahın 8'inden akşamın 11'ine kadar internet ile iç içeyiz aslında telefonda" (Evren E.).

Pandemi sürecinde, idari personelin internet kullanımı daha çok cep telefonu üzerinden olsa da bilgisayar üzerinden internet kullanımının da kimi noktalarda etkin olduğu görülmektedir. Mesai süresinde ya da uzaktan çalışma boyunca işle ilgili internet kullanımında bilgisayarların işlevsel bir rolü olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar bilgisayardan internet kullanım pratiklerini ifade ederken cep telefonundan internet kullanım pratikleri ile karşılaştırma yapma eğiliminde olmuştur:

"İşle alakalı şeyleri bilgisayardan hallediyorum. Kişisel kullanım içinde daha çok cep telefonumu kullanıyorum" (Berkan I.).

"Evdeyken daha fazla telefonda, iş yerindeyken ise bilgisayardan internete bağlanıyorum" (Utku F.).

İdari personelin iş yerinde bilgisayar üzerinden internet kullanımının daha sık olmasının sebeplerinin arasında kurumsal işleyiş ve çalışılan birimin/pozisyonun gereklilikleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Zira birçok kamu kurumunda olduğu gibi üniversitelerde de elektronik belge yönetim sistemi ve E-İmza uygulaması aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Son olarak, katılımcılardan yalnızca biri iş yerinde internet kullanımında işle ilgili içeriklerin yanı sıra bir açıdan boş zaman etkinliği olarak değerlendirilebilecek içerikleri de kapsadığını belirtmiştir:

“Çalışırken bile arka planda illa bir şeyler açık oluyor. Bizde bilgisayarlar iki ekran. Genelde izlemesen bile ikinci ekranda bir şeyler açık olur. Müzik dinleriz, izlediğimiz filmleri tekrar etmeyi severiz. Online oyun oynamayı da severdim ama çok fazla vakit kaybı oluyor. Diğerleri de vakit kaybı ama iş yoğun olduğunda onları durdurabiliyoruz ama online oyunda bağımlılık yaptığı için öncelik oyun oluyor” (Cihan S.).

Pandemide Tercih Edilen Uygulamalar, Programlar, Web Siteleri

Önceki alt temada idari personelin internet erişim kanalları üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Bu alt temada ortaya çıkan en temel bulgu, araştırma örnekleminin pandemiye bağlı kapanma neticesinde internet kullanım pratiklerinin baskın olarak mobil telefonlara dayalı olduğu gözlemlenmiştir. Daha seyrek kullanıma sahip olduğu katılımcılar tarafından belirtilen bilgisayarlar ise pandemide daha çok iş yerinde ve işin gereklilikleri doğrultusunda kullanılmaktadır.

Bu alt temada baskın olarak mobil telefonlar ve daha seyrek olarak bilgisayarlar üzerinden internet kullanımının hangi uygulama ve içerikleri kapsadığı ortaya konulmuştur. Katılımcıların “COVID-19 öncesinde hiç kullanmadığımız, ziyaret etmediğiniz, mobil telefonunuza indirmedığınız ancak COVID-19 sürecinde sıklıkla tercih ettiğiniz bir uygulama, program, web sitesi ya da farklı bir dijital içerik mevcut mu?” sorusuna verdikleri cevaplar genel itibariyle mevcut alt temanın içeriğini oluşturmaktadır. Bu cevaplar arasında ağırlıklı olarak mobil uygulamalar, programlar, web siteleri, çevrimiçi alışveriş ve aile/akraba/yakın çevre ile çevrimiçi görüşmeler mevcuttur.

COVID-19 pandemisi süreciyle birlikte idari personelin en fazla indirdiği uygulamaların market ve çevrimiçi alışveriş uygulamaları, Zoom ve oyun uygulamaları olduğu görülmüştür. Bunun yanında Hayat Eve Sığar(HES) uygulamasının da katılımcılar tarafından indirilmiş olduğu gözlemlenmiştir. Yukarıdaki soruya verilen uygulama, web sitesi ve program bazlı cevaplardan bazıları şu şekildedir:

“Pandemiyle birlikte Migros, A101’in uygulamalarını indirdim. Market uygulamalarını indirdim. Hayat Eve Sığar’ı indirdim” (Utku F.).

“Getir gibi uygulamaları ilk defa indirdim. Çok fazla kampanya olduğu için kullanıyorum” (Berkan I.).

Katılımcıların pandemi ile birlikte ilk defa kullandıkları ya da önceden nadir olarak kullanıp pandemi ile birlikte yaygın olarak kullandıkları uygulamalar ve web siteleri arasında çevrimiçi alışveriş, çevrimiçi yemek alışverişi uygulamaları ve Sağlık Bakanlığı’nın mobil uygulaması olan Hayat Eve Sığar’ın baskın geldiği görülmektedir. Bu tabloya bakıldığında, kapanmaya bağlı olarak insanların temel yeme içme ihtiyaçlarını gidermek adına marketlerin çevrimiçi uygulamalarına yöneldikleri, bu uygulamalardan yoğun olarak yiyecek içecek alışverişlerini yaptıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra Sağlık Bakanlığı tarafından birçok resmi işlem, ziyaret vb. toplumsal aktivitede zorunlu kılınan Hayat Eve Sığar’ın da katılımcıların indirdiği/indirmek durumunda kaldıkları bir çevrimiçi uygulama olduğu ve ilgili soruya verilen cevaplarda bu uygulamanın akla geldiği gözlemlenmiştir. İlk gözlemden

hareketle katılımcıların Maslow'un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin başında yer alan "hayatta kalma" amaçlı eylemleri arasındaki "yeme-içme" eyleminin etkisinin olduğu ve çevrimiçi aktivitelerde bu etkinin gözlemlendiği çıkarılabilir. Ayrıca, Mart 2020'den itibaren literatürde yer aldığı üzere çevrimiçi marketlerin ve yemek sitelerinin iade kolaylığını da içerecek şekilde yaptıkları reklamların ve kampanyaların yoğunlaşmasının da (Özay, 2021; Dilek ve Öztürk, 2021) katılımcıların bu uygulama ve web sitelerini artan bir şekilde kullanmalarını gerekçelendirdiği söylenebilir. İkinci olarak, sosyal hayatta var olabilmek kapanmanın olmadığı günlerde kapalı ve çok sayıda insanın olduğu yerlerde bulunabilmek adına, kişinin COVID-19 virüsünü taşıyıp taşımadığını resmî olarak karantinada olduğunu/olması gerektiğini ortaya koyan HES uygulamasının katılımcılar tarafından indirildiği ve kullanıldığı görülmektedir.

Yeme-içme ve market alışverişinin yanı sıra pandemiyle birlikte katılımcılar diğer bazı ihtiyaçları için de çevrimiçi alışverişi kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcılar arasında çevrimiçi alışverişe dair bazı temel gerekçelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan birincisi yukarıdaki alt temada da ortaya çıkan "ucuzluk" ve fiyatlar arası karşılaştırma yapma imkânıdır:

"Bizdeki mantık şudur genelde insanlardaki... Gidip göreyim de üzerimde değiştirmeye falan uğraşmayayım. Şu an her şeyim online... Markete gidip aldığım çok nadirdir. Pandemi azaldı, yine online şekilde devam ediyorum. Bu pandeminin hayatımızdaki avantajlarından biri oldu. Online alışveriş daha ucuz oluyor" (Utku F.)

Görüleceği üzere katılımcılar, pandemi sonrası internet kullanım pratiklerinin "gündelik yaşam" bağlamı arka planında özellikle alışveriş ile ilgili olan süreçlerde fiyat karşılaştırmasına bağlı ucuzluk konusunu gündeme getirmektedir. Önceden çevrimiçi alışverişe yönelik ön yargıları olan katılımcılar kampanyalar ve diğer pazarlama/satış stratejilerine olumlu yanıt vermekte ve önceden çevrimiçi alışverişe mesafeli olurken, pandemi sürecinde çevrimiçi alışverişe yoğun bir şekilde yöneldiklerini belirtmektedir. Ayrıca bu durum, pandemi sonrası çevrimiçi alışverişe dair literatürde sıkça ortaya çıkan "pratiklik", "ürün çeşitliliği" ve "virüs kapma riskinden korunma" bağlamı pandemi alışveriş tutumlarını (Kalkan, 2021) ve çevrimiçi alışveriş lehine değişen tüketici davranışlarını (Eger vd., 2021) mevcut araştırma özelinde de doğrulamaktadır.

Katılımcılar arasında küçük bir grup ise, pandemi öncesinde de çevrimiçi alışveriş yaptığını ve pandemiyle birlikte bu alışveriş davranışını aynı şekilde devam ettirdiğini ya da pandemi sonrasında çevrimiçi alışverişini hiç tercih etmediğini belirtmiştir.

"Pandemiyle birlikte değişen bir şey olmadı. İndirdiğim herhangi bir site, program falan yok. Market alışverişini ve birçok alışverişimi zaten hep internet üzerinden yapıyorum" (Emre T.).

"Pandemiden önce internette alışveriş yapıyordum zaten... Değişen bir şey olmadı" (Hakkı R.).

Katılımcıların internet kullanım pratiklerini ortaya koyan diğer bir alan ise pandemi sonrasında tüm dünyada etkisini hissettiren çevrimiçi görüşmelerdir. Bu konuya dair fikir beyan eden katılımcıların çevrimiçi görüşme motivasyonları arasında “virüs bulaşma tehdidinden ötürü yüz yüze görüşmemenin bir alternatifi olması” ve “kapanma neticesinde çok daha fazla boş zamana sahip olma” durumları söz konusudur.

“Kapanma dönemlerinde gelip gidemediğimizden dolayı görüntülü görüşmeye başladık. Görüşmediğimiz arkadaşlarla görüştük. Yıllardır aramadığım arkadaşları görüntülü aradım. 10 yıldır görüşmediğim Siirt'teki polis arkadaşımı arayıp görüştüm” (Burak Z.).

“Kuzenlerimiz ile haftada bir görüşüyorduk. Ölüm korkusuyla olsa gerek ya da boşluktan her gün görüntülü görüşmeye başladık. Pandemi azaldı hala bize gelmezlerse haftada bir görüntülü konuşuyoruz. Pandemiden önce yüz yüze az görüştüğümüz insanlarla da daha sık görüntülü görüşmeye başladık” (Mine T.).

Bu alt temada da katılımcıların pandemi öncesi ve sonrasına ilişkin fiziki olarak bir araya gelme ve çevrimiçi olarak bir araya gelme arasında kıyas içeren cevaplar sunduğu görülmektedir. Bu kıyasta çevrimiçi görüşmelerin virüsün bulaşma riski karşısında işlevsel bir arka plana sahip olduğunun mesajı verilmektedir. Ancak bir grup katılımcı aynı konuda yaptığı kıyas neticesinde çevrimiçi görüşmenin, fiziki ve yüz yüze bir araya gelmenin yerini tutmadığını belirtmiştir.

“Pandemiyle birlikte görüntülü görüşmeye başladık ama hiçbir şekilde fiziksel görüşmenin yerini tutmuyor. Gözden irak gönülden irak sözcüğünü tam anlamıyla hayatımızda hissettik”(Ata T.).

“Yüz yüze görüşme sıklığımız azaldı. Bir yerden bunu kapatmamız gerekiyordu. Hiçbir şey yüz yüze konuşmanın tadını vermiyor ama en azından biraz tatmin olmamızı sağlıyor” (Serpil P.).

Yukarıda örneklemin bir kısmının ifadeleri aracılığıyla ortaya konulan “çevrimiçi görüşme pratikleri” aslında, tüm katılımcıların pandeminin ilk kapanma döneminde tercih ettikleri internet kullanım pratikleri arasındadır. Her ne kadar bazı katılımcılar çevrimiçi görüşmenin yüz yüze görüşmenin yerini tutmadığını belirtse de istisnasız olarak her bir idari personel pandemide ailesi, akrabaları ve yakın çevresiyle (hatta uzun süredir görüşmediği insanlarla) çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirmiştir. Pandemide bir zorunluluk hâline gelen aile üyeleri ve sosyal çevre ile bire bir ya da toplu çevrimiçi görüşmeler (Shah, Nogueras, van Woerden ve Kiparoglou, 2020) mevcut çalışma özelinde de ortaya çıkan gelişmelerden biridir.

Yukarıdaki analizler ve bir araya getirilen bazı katılımcı ifadelerinden hareketle bu ana temada ulaşılan temel bulgular şu şekildedir:

- Pandemi döneminde idari personelin genel internet kullanımının en yoğun olduğu araç (*device*) mobil telefondur. Bunun yanı sıra işle ilgili internet kullanımında bilgisayar kullanımı, mobil telefon kullanımına baskın gelmektedir.

• Kapanma döneminde idari personelin en fazla indirdiği uygulamalar; yeme-içme pratikleriyle ilgili olan market uygulamaları ve kapalı ortamlara girişte resmi bir anahtar vazifesi gören Hayat Eve Sığar (HES) uygulamasıdır. Ayrıca çevrimiçi alışveriş uygulamalarının kullanımı pandemi yasakları hafifledikten sonra da yoğun bir şekilde devam etmiştir.

• Pandemi döneminde en sık kullanılan internet pratikleri arasında, aile, akraba ve yakın çevre ile çevrimiçi görüşmeler mevcuttur. Kapanma durumu evdeki boş zamanın çevrimiçi görüşmelerle değerlendirilmesinin yolunu açmış ayrıca kapanmadan ve hastalığın tehlikesinden kaynaklı stres durumunun aile ve yakın çevre ile görüşülerek giderilmesini beraberinde getirmiştir. Fakat örneklemin neredeyse tamamının uzlaştığı nokta, çevrimiçi görüşmenin yüz yüze görüşmenin yerini tutmadığı ve sosyal ilişkilerdeki yüz yüze etkileşimin tatminini sağlamadığıdır.

5.2. İdari Personellerin İşle İlgili ve İşte İnternet Kullanım Pratikleri

Çevrimiçi ve Uzaktan Çalışmanın Avantaj ve Dezavantajları

Katılımcıların iş yerinde ve işle ilgili internet kullanım pratiklerini keşfetmek adına idari personele “COVID-19 sürecinde internet kullanımınızın bulunduğunu birimin işlerine yönelik avantaj ve dezavantajları neler oldu?” sorusu yöneltilmiştir. İlk etapta avantajlar konusuna değinmek gerekirse salgının etkili olduğu ilk dönemlerde iş sorumluluklarını virüs kapmadan yerine getirmede internetin alternatifsiz bir araç olması ve çevrimiçi çalışmaya bağlı olarak zamandan, enerjiden ve maddi açıdan tasarruf edilmesi konularının baskın geldiği gözlenmektedir.

“Önceden fiziksel olarak her yere yetişmek mümkün değilken, günde bir iş halledebiliyorken, internetle ve uzaktan destekle günde on iş halletmeye başladık” (Utku F.).

“İnternet sayesinde uzaktan çalışma döneminde evden her işimizi yapabildik. İnternet olmazsa şu anda hiçbir işimiz yürümez. İnternet gittiği zaman boş oturuyoruz zaten” (Seda N.).

Öte yandan, katılımcılar iş amaçlı internet hizmetinin ve kullanımının yarattığı dezavantajlar konusunda belli başlı ortak noktalara değinmişlerdir. Bu ortak noktalar arasında evden çalıştıkları dönemde ani gelen iş talepleri karşısında endişeye kapılmaları, ailevi ve mahrem yaşamın yer yer zarar görmesi ve işin veriminde azalma hususları mevcuttur.

“Özel hayatımıza müdahale oldu. İstedikleri saatte istedikleri tasarımı yaptırabildiler. Gecenin yarısı iş için yazabildiler. Gece yarısı tasarım yaptık. Düzenimiz olmadı. Sabah 8 akşam 5 çalışmadığımızdan düzenimiz yoktu. Gece geç yatıyorduk, öğlen kalkıyorduk” (Mine T.).

“Pandemiyle birlikte iş için her an ulaşılabilmek ihtimalimiz arttı. Böyle bir algı oluştu. Akşam 22:00’da mesaj göndererek ya da arayarak yarın şu iş var diyebiliyorlar” (Efe E.).

Uzaktan Çalışmada WhatsApp Kullanımı

İş yerinde ve işle ilgili internet kullanım pratikleri arasında katılımcıların yoğunlukla üzerinde durduğu konulardan biri de WhatsApp uygulamasının birim işleri ile birimdeki diğer personellerle iletişim açısından hayati bir önem taşımasıdır. Katılımcılar hem en sık kullandıkları hem de işle ilgili

meselelerde işlevselliğinden en fazla faydalandıkları sosyal medya uygulamaları arasında WhatsApp'a işaret etmektedir.

“Güvenlik personeli ile olan gruplarda aktifiz. En fazla aile ve iş yeri WhatsApp grupları aktif. İş yeri arkadaşlığı mecburi arkadaşlık. İş yerinden ayrıldığında o grup bitmiş oluyor. Şartlar bulunduğu grupta olmaya zorluyor” (Burak Z.).

“WhatsApp'taki işle ilgili olan Kurumsal İletişim Grubu en aktif kullandığım. Sürekli iş gelir, sürekli iş yaparız. WhatsApp'ı %70 iş, %30 özel hayatla ilgili kullanıyorum” (Mine T.).

İdari personellerin özellikle hibrit çalışma döneminde işle ilgili yazışmalarının ve dosya transferinin genelde WhatsApp uygulaması üzerinden gerçekleştirilmesinin, bu uygulamanın dünya çapındaki baskınlığından ileri geldiği düşünülmektedir. Telegram, BİP, Signal gibi uygulamalara nazaran WhatsApp, hem yazışma hem görüntülü konuşma hem de dosya gönderimi açısından küresel bir popülerliğe ve yoğun bir kullanım sıklığına sahiptir. 2022 yılı itibariyle dünyada 550 Milyon Telegram kullanıcısı mevcutken, bu sayı WhatsApp için 2 Milyarı aşkındır (Statista, 2022). Türkiye'de ise 2022 yılı itibariyle sosyal medya kullanıcıları arasında WhatsApp kullanım oranı %88'dir. Bu oranla Türkiye dünyada en fazla WhatsApp kullanılan sekizinci ülke konumundadır (GWI, 2022).

Yukarıdaki analizler ve bazı katılımcı ifadelerinden hareketle bu ana temada ulaşılan temel bulgular şu şekildedir:

- Kapanma döneminde işle ilgili internet kullanımının dezavantajları ve avantajları mevcuttur. Örneklem grubunun en yoğun şekilde üzerinde durduğu avantajlar arasında evde internet üzerinde çalışmanın virüs kapma tehlikesini en aza indirmesi ve idari personele iş dışı uğraşlar adına zaman yaratmasıdır. Bu konuda sıklıkla dile getirilen dezavantaj ise internet üzerinden anlık ulaşılabilir olma durumundan ötürü iş yaşamı ile ev yaşamı arasındaki sınırların neredeyse tamamen ortadan kalkması, mesai saati dışında da iş yükü edinilmesi ve bu durumun idari personel üzerinde bir baskı ve tedirginlik yaratmasıdır.

- Uzaktan ve hibrit çalışmanın sona erdiği dönemde de kapanma döneminden kalma bir durum olarak anlık ulaşılabilir olma hali idari personelin mesai saatleri dışında birim işleriyle ilgili ulaşılabilir olmaya devam etmesi sonucunu doğurmaktadır.

5.3. Pandemi Sonrası Uzaktan/Hibrit Çalışma ve İnternet Kullanımı Öngörülleri

Pandemi Sonrası Uzaktan ve Çevrimiçi Çalışma

Yapılan saha araştırmasında katılımcıların pandemi sonrasında uzaktan çevrimiçi ve hibrit çalışmaya dair olumsuz tavrı, bazı ifadeler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Bu durumu “*yarı zamanlı yarı açık cezaevi*” şeklinde betimleyenler de mevcuttur. Aşağıda bir grup katılımcının uzaktan çalışma konusundaki olumsuz görüşlerini içeren bazı alıntılara yer verilmiştir:

“Evden çalışmanın zorlukları var. İş yerinde işe daha fazla kendini veriyorsun. Bence pandemi bitince uzaktan çalışma olmamalı. Hibrit de olmamalı. İş motivasyonunu düşürüyor, lakaytlaşıyor. İşe

olan performans düşüyor. İşe geldiğinde de kendini veremiyorsun. Evdeyken ben izinliyim modunda oluyorsun. Bu yüzden hibrit de olmamalı” (Burak Z.).

“Pandemi bittiğinde esnek çalışmaya geçilmesini istemem. O sistemin faydalı olduğunu düşünmüyorum” (Olca Z.).

Katılımcılar olumsuz tavırlarını ortaya koyarken, uzaktan çalışmanın birçok avantajına rağmen bunu niçin tercih etmediklerini de açıklayan ifadeler kullanmıştır:

“Bence verimli olmuyor. Evden çalışmak bizim için iyi ama verimli olmuyor. İş yerine gelip tam gün çalışmamız lazım. Bu şekilde daha verimli” (Hakkı R.).

Katılımcıların kendi iş ve çalışma disiplinlerine, süreçlerine ve aidiyet mekanizmalarına ek olarak pandemi sonrasında çevrimiçi ya da hibrit çalışmanın desteklenmeme gerekçelerinden biri de bu tür çalışmanın uygulanmasında birimler arasındaki farklılık ve ortaya çıktığı iddia edilen adaletsizliktir.

“Pandemi bittikten sonra herkese eşit olsun. Bir kısmı evden çalışsın bir kısmı gelsin iş yerine olayına sıcak bakmıyorum. Eşitlik olmuyor” (Alev R.).

Katılımcılar arasında pandemi sonrasında uzaktan ve çevrimiçi çalışmaya olumsuz bakanların sayısı baskın olsa da az sayıda katılımcı uzaktan ve çevrimiçi çalışmanın daimi hale getirilmesine olumlu yaklaşmaktadır. Bu katılımcıların olumlu yaklaşması, yaptıkları iş için bilgisayar ve internetin yeterli olmasından kaynaklanmaktadır.

“Uzaktan çalışma sistemi bizim için daha iyi çünkü bizim işimiz bilgisayar ile. Evde çalışmak daha iyi bizim için. Önemli olan internet ve telefon bizim için”(Emre T.).

Yukarıdaki katılımcı alıntıları ve veriler arası bağlantı ve benzerliklerden hareketle mevcut alt temada pandemi sonrası uzaktan çalışmanın devamına ilişkin katılımcıların büyük çoğunluğunun mesafeli ve olumsuz bir yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir. Bu durum, COVID-19 sonrası dünyada uzaktan ve hibrit çalışmanın yeni normallerden biri olacağı öngörülerine (Vyas, 2022; Young, Kim ve Hong, 2021) destek sağlayan verilerden biridir.

Pandemiden Sonra İnternet Kullanım Öngörülleri

Katılımcıların ilettikleri verilerden hareketle sosyalleşmeye önem veren ve daha sosyal olan katılımcılar, COVID-19 bittikten sonra internet kullanımlarının azalacağını belirtmişlerdir. Katılımcılar, görüşemediği arkadaşlarıyla görüşebileceklerinden, internette görüşmek yerine kafe ve benzeri mekânlarda birlikte vakit geçirebileceklerinden, sinemaya, tiyatroya gidebileceklerinden dolayı internet kullanımlarının azalacağını düşünmektedirler.

“Pandemi tamamen sona erdiğinde internet kullanımım değişmez”(Emre T.).

“Pandeminin sona ermesiyle internet kullanımında değişiklik olmaz” (Seda N.).

Pandemi sona erdiğinde internet kullanımının azalacağını ifade eden katılımcılar ise bu görüşlerini, kısıtlamaların tamamen sona ermesine bağlı sosyal yaşantıdaki muhtemel çeşitliliğe ve özgürlüğe dayandırmaktadır.

“Pandemi sona erdiğinde internet kullanımım biraz azalır. Görüşemediğimiz arkadaşlarımızla görüşürüz. Boş vaktimizi internette harcamayız” (Hakkı R.).

Yukarıdaki analizler ve bir araya getirilen bazı katılımcı ifadelerinden hareketle bu ana temada ulaşılan temel bulgular şu şekildedir:

- Katılımcıların büyük çoğunluğu pandemi sona erdikten sonra çevrimiçi ve hibrit çalışma pratiğine olumlu yaklaşmamakta bunu da yüz yüze çalışma pratiğine yönelik aşinalık ve alışkanlık, çevrimiçi çalışırken işlerin koordinesinde zorlanma ve sosyalleşme süreçlerinin sekteye uğraması gibi nedenlerle gerekçelendirmektedir. Diğer yandan biriminin gerektirdiği işleri COVID-19 öncesinde de çevrimiçi olarak yürüten katılımcılar pandemi sonrasında da çevrimiçi ve uzaktan çalışmaya olumlu yaklaşmaktadır.

- İdari personel çoğunluk itibarıyla pandemi ortadan kalktıktan sonra internet kullanım sıklığında bir düşüş olacağını düşünmemektedir. Dışarıda zaman geçirme, kapalı ortamlarda bir araya gelebilme ve buna bağlı yüz yüze sosyalleşme imkânlarına rağmen katılımcıların büyük çoğunluğu internet kullanımının azalacağına inanmamakta veya artış göstereceğini öngörmektedir. Bu görüşün temel gerekçeleri arasında internetin yaşamın vazgeçilmesi zor bir parçası hâline gelmesi ve pandeminin internet kullanım sıklığında ve çeşitliliğinde meydana getirdiği artış mevcuttur.

6. Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın 3 ana temasından hareketle elde edilen bulgular, bizi pandemi ve internet kullanım pratiğinde üniversite idari personellerinin mevcut durumuna ilişkin birtakım çıkarım ve önerilere sevk etmektedir. Buna göre, idari personellerin internet kullanım pratikleri, pandemi boyunca daha çok mobil telefon üzerinden şekillenmekte, bu durum gündelik yaşamda “akıllı telefonların” neredeyse vazgeçilmez yapısını bir kere daha ortaya koymaktadır. Öte yandan, pandemi öncesinde hızla artış gösteren online alışveriş ve yemek siparişi, çalışmanın örneklem grubu açısından pandemi döneminde sıklıkla başvurulan alışveriş ve uygulama pratiklerini yansıtmaktadır. Ek olarak, önceden farklı şehirlerdeki ve ülkelerdeki bireylerin görüşme yapabilmek için kullandıkları online görüntülü uygulamalar, pandemide aynı şehirde yaşayan hatta aynı iş yerinde çalışan bireyler için (kapanma kaynaklı olarak) hayati birer iletişim aracı haline gelmiştir. Fakat bu bağlantılılık (connectedness) hali, idari personeller tarafından öğretim elemanları ya da idari amirleri tarafından kimi durumlarda suiistimal edilebilmekte, çalışanların mesai sonrası saatlerinde de işle ilgili kendileriyle iletişim kurma talebi ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulguları kapsamında, pandemi ve idari personelin internet kullanımını sürecine dair şu öneriler dile getirilebilir:

- Yöneticiler, uzaktan ve çevrimiçi çalışma dönemlerinde ofis çalışanlarının mahremiyetine ve mesai dışı yaşamına daha fazla hassasiyet göstermelidir.
- Uzaktan çalışma döneminde üniversite idari personellerinin iş yükü, çalışılan birim ve pozisyona göre değişkenlik gösterdiği için bu durum idari personeller arasında adalet duygusuna dair soru işaretlerini beraberinde getirebilmektedir. Bunun için birim yöneticilerinin iş yükü noktasında personeller arası dengeyi sağlamak adına daha hassas davranması gereklidir.
- Üniversite idari personellerinin yürüttükleri işlerin uzaktan çalışma ile de gerçekleştirilebilmesi, bu konuda pandemi sonrasında da benzer bir adım atabilme imkanını ortaya kıymaktadır. Pandemi sonrasında “8-5” olarak adlandırılan mesai kavramı yeniden sorgulanabilir ve üniversite idari personelleri evden çalışma sürecinde daha verimli bir süreç yakalayabilir.

7. Sonuç

Bu çalışmada ele alınan üniversite idari personelleri, uzaktan ve hibrit çalışma dinamiğini tecrübe eden gruplar arasındadır. Fakat Türkçe literatürde yapılan tarama neticesinde pandemi dönemi internet kullanım pratiklerini, üniversite idari personelleri özelinde ele alan herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan, mevcut çalışma, akademik personellerden farklı olarak pandemi sürecinde hem evde hem de iş yerinde çalışmak zorunda olan idari personellerin internet kullanım pratiklerine odaklanan ilk çalışma olma özelliğine sahiptir. Mevcut metnin temel gerekçesini ve önemini oluşturan bu literatür boşluğundan hareketle, Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin farklı birimlerinde görevli idari personellerle, pandemi dönemi internet kullanım pratikleri konusunda nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasına yön vermesi öngörülen ve nitel verilerin toplanması sonrasında oluşan bazı temalar ışığında analizler yapılmıştır. Temel araştırma sorularından hareketle oluşturulan ve gerçekleştirilen tematik analiz neticesinde araştırma örnekleminin internet kullanım pratiklerine dair belli başlı bulgulara ulaşılmıştır.

Üniversite idari personellerinin pandemi sürecinde internet kullanım pratiklerine dair önceden yazılmış makale, kitap, kitap bölümü ve diğer türden akademik metne rastlanılmamasından dolayı ortaya konulan çalışmanın Türkçe literatürdeki ilk araştırma olduğu iddia edilebilir. Bu durum, çalışmanın özgün boyutunu ve önemini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin farklı üniversitelerindeki idari personellerinin pandemi sonrası gündelik ve iş hayatındaki internet kullanım pratiklerinin saha araştırmalarıyla incelenmesi, bu konuda oluşması muhtemel bir sosyal bilimsel bakışa ve teorilere kapı aralayacaktır.

8. Kaynakça

- Al-Habaibeh, A., Watkins, M., Waried, K., & Javareshk, M. B. (2021). Challenges and opportunities of remotely working from home during Covid-19 pandemic. *Global Transitions*, 3, 99-108.
- Bethke, F. S., & Wolff, J. (2020). COVID-19 and shrinking civic spaces: patterns and consequences. *Z Friedens und Konfliktforsch*, 9, 363-374.

- Biernacki, P., & Waldorf, D. (1981). Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
- Bloor, M., & Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods: A vocabulary of research concepts*. Sage.
- Candela, A. G. (2019). Exploring the function of member checking. *The Qualitative Report*, 24(3), 619-628.
- Cleland, J. (2015). Exploring versus measuring: Considering the fundamental differences between qualitative and quantitative research. J. Cleland and SJ Durning (Eds.), *Researching medical education* (p. 1-14). Wiley.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2010). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th edition). Sage.
- Cucinotta, C. E. vd. (2021). Strength is in engagement: The rise of an online scientific community during the COVID-19 pandemic. *Science & Society*, 22(5) (Published Online). <https://www.doi.org/10.15252/embr.202152612>
- Daşcı Sönmez, E., & Cemaloğlu, N. (2021). Okullaşma sürecinde uzaktan evde eğitime geçiş. *İnsan & İnsan*, 8(27), 63-83.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. NK Denzin and YS Lincoln (Eds.). *The sage handbook of qualitative research* (3rd edition., p. 1-33). Sage.
- Dilek, Ö., & Öztürk, A. (2021). COVID-19 sürecinde çevrimiçi yemek siparişlerinde teknolojinin kabulü. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(3) 2021, 1313-1332.
- Ece, Ö. (2020). Pandemi sırasında ve sonrasında kültür-sanat. *TRT Akademi*, 5(10), 882-887.
- Eger, L., Komárková, L, Egerová, D., & Mičík, M. (2021). The effect of COVID-19 on consumer shopping behaviour: Generational cohort perspective, *Journal of Retailing and Consumer Services*, 61, 102542. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2021.102542>
- Elmas Atay, S., & Gerçek, M. (2021). İş-yaşam çatışmasının Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde yeniden değerlendirilmesi: Kadın akademisyenler açısından nitel bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(45), 203-241.
- Fink, A. S. (2000). The role of the researcher in the qualitative research process. A potential barrier to archiving qualitative data. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(3), Art. 4. <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1021/2201> adresinden 05.03.2022 tarihinde erişildi.
- Flick, U. (2014). *An introduction to qualitative research*. Sage.
- Fuchs, C. (2021). *Communicating COVID-19: Everyday life, digital capitalism, and conspiracy theories in pandemic times*. Emerald
- Griffiths, M. (2000). Internet addiction - Time to be taken seriously?. *Addiction Research*, 8(5), 413-418.
- Guest, G., MacQueen, K. M., & Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. Sage.
- GWİ. (2022). *The biggest social media trends for 2022*. <https://www.gwi.com/reports/social>
- IGİ Global Dictionary (2021). *What is hybrid working?*. <https://www.igi-global.com/dictionary/implications-for-places-of-remote-working/97766>
- ILO (2020). *Teleworking during the COVID-19 pandemic and beyond*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/instructionalmaterial/wcms_751232.pdf
- İnkAM (2020). *COVID-19 salgını döneminde “zorunlu” evden çalışma: iş ve özel yaşama etkileri* (Özet Rapor). <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=ozet.-inkam.-evden-calisma.pdf>

- Kalkan, P. (2021). Pandemi ekonomisinin internet alışverişine etkilerinin analizi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(8), 740-758.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kayan Deniz, A. (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde Dijitalleşen Eğlence Anlayışı: Çevrim İçi Konserler. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 191-206.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 83-89.
- Lozano-Blasco, R., Robres, A. Q., & Sanchez, A. S. (2022). Internet addiction in young adults: A meta-analysis and systematic review. *Computers in Human Behaviour*, 130, Published Online. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107201>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.
- Moon, S. (2020). Effects of COVID-19 on the entertainment industry. *IDOSR Journal of Experimental Sciences*, 5(1), 8-12.
- Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327-344.
- Ogden, R. (2008). Pseudonym. LM Given (Edst), *The sage encyclopedia of qualitative research methods volume I & II* (p. 693-694). Sage.
- Onyeaka, H. Anumudu, C. K., Al-Sharif, Z. T., Egele-Godswill, E., & Mbaegbu, P. (2021). COVID-19 pandemic: A review of the global lockdown and its far-reaching effects. *Science Progress*, 104(2), 1-18.
- Özay, M. A. (2021). COVID-19 etkisiyle tüketicilerin çevrimiçi satın alma davranışlarında yaşanan değişimlerin incelenmesi. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Patton, M. Q. (2014) *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th edition). Sage.
- Pişkin, M., & Öner, U. (1999). *Görüşme ilkeleri ve teknikleri*. Siyasal.
- Reglitz, M. (2020). Internet access is a necessity not a luxury - it should be a basic right. University of Birmingham, Department of Philosophy News, Posted on 03 June 2020. <https://www.birmingham.ac.uk/schools/ptr/departments/philosophy/news/2020/reglitz-internet-access.aspx>
- Schreiber, J. B. (2008). Pilot study. LM Given (Edt.). *The sage encyclopedia of qualitative research methods volume I & II* (p. 625-626). Sage.
- Shah S. G. S., Nogueras D., van Woerden, H. C., & Kiparoglou, V. (2020). The COVID-19 pandemic: A pandemic of lockdown loneliness and the role of digital technology. *Journal of Medical Internet Reserach*, 22(11): e22287. <https://www.doi.org/10.2196/22287>
- Statista (2022). Most popular social networks worldwide as of October 2021, ranked by number of active users. <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. Althouse Press.
- Vyas, L. (2022). “New normal” at work in a post-COVID world: Work-life balance and labor markets. *Policy and Society*, 41(1), 155-167.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yang, E., Kim, Y., & Hong, S. (2021). Does working from home work? Experience of working from home and the value of hybrid workplace post-COVID-19. *Journal of Corporate Real Estate*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JCRE-04-2021-0015>

Ek.1. Etik Kurul Belgesi

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :14/01/2022 Toplantı Sayısı:01 Karar No :2022/16
Araştırmanın Başlığı	Covid-19 Sürecinin Üniversitelerdeki İdari Personelin İnternet Kullanım Pratiklerine Etkileri: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneğinde Nitel Bir Araştırma
Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÖZKEÇECİ
Yardımcı Araştırmacılar	Dr. Ruhi Can ALKIN
Etik Kurul Kararı	8341 sayılı başvurunuz değerlendirilmiş olup, araştırmanız Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.

ASLI GİBİDİR
14/01/2022

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Etik Kurul Başkanı